ســـــێبوورییەك بۆ گیـــانی پەژمووردەی حەمە زیاد … سۆران محەمەد

ریچارد گاری براتیگان کاتێك جامخانەی بنکەیەکی پۆلیسی شکاند وای دەزانی لە ئاکامی ئەم کارەیدا بەندی دەکەن و بەو هۆیەشەوە لە زیندان پاروویەکی نانی پێدەدرێت و بەمجۆرە لە برسێتی رزگاری دەبێت، بەڵام سەرەنجام رەوانەی نەخۆشخانەی دەروونی کرا- بە گومانی دەستنیشانکردنی بە توشبوونی حاڵەتی شیزۆفرینیاو پارانۆی و لەوێ چارەسەری لێدانی تەزووی کارەبا لە سەری دەدرا .

ئەو دەیگێڕێتەوە: کاتێك منداڵ بووین دایکمان کێکی بۆ من و خوشکەکەم دروست دەکرد، بەڵام دایکمان لەبەر نەبوونیی لە جیاتی میوەی وشك؛ پاشەرۆی مشکی تێکەڵ دەکرد تا دڵی من و خوشکەکەم خۆش بکات و وابزانین میوەی وشکەوەبووە.

لە بیرمە لە نەوەدەکاندا ویستم شتێك لەسەر هەستی ئەدەبی حەمە زیاد بنووسم وەك ئاوڕدانەوەیەك لە ژیانی شاعیرانەو دیدی عەبەسی و نەهامەتەکانی ئەو مرۆڤە، بۆ ئەم مەبەستەش چووم بۆ لای شاعیری بەڕێز (کەریم دەشتی) تا چەند پرسیارێکی لەو بارەوە لێبکەم، بەڵام

مەخابن کە نووسینەکەم تەواو کردو رەوانەی رۆژنامەیەکم کرد، هەرچەندە ویستیان بڵاویبکەنەوەو تایپیشیان کرد، بەڵام پاشتر بڵاویان نەکردەوە! رەنگە ئێستاش کاک (کەریم دەشتی) لەو وتوێژەی خۆی بپرسێت.

حەمە زیاد کەسایەتییەکی جیا لە هەموومان، لێوانلێو لە حەزی ئەدەب و هێنراوە، عەشقی شکاوی زۆر لە مرۆڤەکان ناکام دەبێت و نامێ سەردەنێتەوە، ئەو شیعرێك دەنووسێت تا گیانی (گەشبینی)مان تیا بچێنێت، لە زەمەنی تێکشکاندنی هیواکاندا، ئەمە یادی ئەو وێنەیەی خاڵە حەمرینی سەر پایەیەکی چایخانەی مەچکۆی هێنامەوە(هەرچەندە ئەویش لەگەڵ نۆژەنکردنەوەکاندا لابرا- وەك کاک هاشم سەراجی شاعیر پێی ڕاگەیاندم)، کە چۆن لەو وێنەیەدا خاڵە حەمرین لەڵ دوایيەکانی ژیانی خۆی و لێوارەکانی نەخۆشیدا بوو، لەسەر کورسییەك دانیشتووەو بزەیەك لە قوڵایی دڵەوە بۆ کامێراکە دەکات تاکو گیانی هیواو بەختەوەریمان تێدا بڕوێنێت.. دووبارە ئەوەش ڕیچارد برایگان بوو چوو بووەڵ بەردەم گوڵێك و وێنەیەکی لەگەڵدا گرتبوو، بەڵام لێی نەکردبووەوە چونکە لە خەمی ژیانی گوڵێکیشدا بوو.

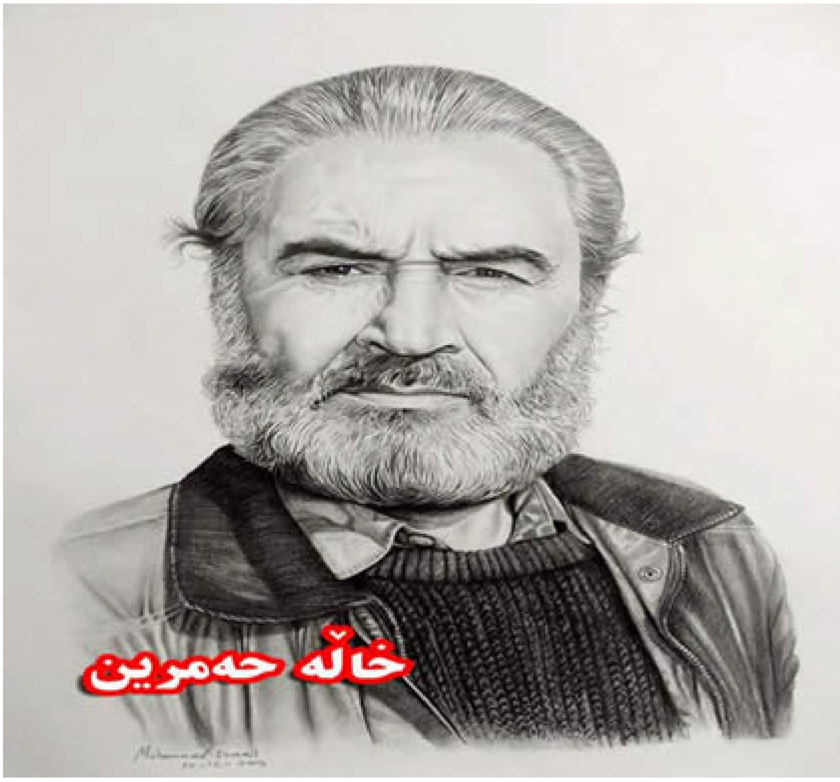

بەڵێ ئەوە کاک شێرزادی هەستناسك و مرۆڤدۆست بوو لە زمانی ئەو دەقە تێگەیشت و بڵاوی کردەوە، لە کاتێکدا لەو بڕوایەدا نیم هیچ لە رۆژنامەو بڵاوکراوەکان ئاوڕێکیشی لێبدەنەوە، ئەمەیە ناوازەیی کاری ڕۆژنامەگەریی لە کەشف کردنی جوانی مرۆڤە خامۆشەکان و

موعاناتە فەرامۆشکراوەکاندا..
گەر بێین لێکۆڵینەوەو شیکاریەکی سەرپێیی بۆ ئەو هۆنراوەیە بکەین، دوای چەند جارێك لە خوێندنەوە بەر ئەو شێوازە سوریالییە سەرەتاییە دەکەوین کە ئەندرێ بریتۆن لە مانیفێستی یەکەمی سوریالییەکاندا لە ساڵی 1924 رایگەیاند، ئەویش نووسینی ساتەکی و ئۆتۆماتیکی بوو بەو مانایەی رێنەچوون و بیرنەکردنەوە لە ڕێکخستنی دەستەواژەو ماناکان و ڕێزمان، ئەمەش بە ئاشکرا تەعبیر لە عەقڵی ناوەوە دەکات، لە کاتێکدا بە هیچ جۆرێك ئەو هۆنراوانەش لە دنیای قوڵی ناخەوە نەدەنووسران.
حەمە زیاد ئەو مرۆڤەی کە کاک کەریم دەشتی شاعیر سەبارەتی دەیگوت: یەکێك بوو لە قوتابییە زیرەکەکانی ناو هاوڕێکانی و سەروکاری لەگەڵ زمانی ئینگلیزیشدا هەبوو، ئاوها هۆنراوەکەیمان پێشکەش دەکات:

– گەشبینی-

لای هەندێکا
شیعر خەمەو
تەونی خەفەت هەڵئەچنێ
لای هەندێکیش
شیعر خەندەو پێکەنینە
سەوزە خەونان
پێدەبینێ
خەندەی نەزاکەت
بۆ دەم رازی
دیداری دڵان
شادی بەخشی تۆ
لە نێو دیدگایی
حاڵی پەشێوان
دەلال هەی دەلال
خەندەی ساوایت
هاورازی دەمی
وەسڵ غوربەت بوو
دەلال هەی دەلال
لەگەڵ بزەی دا
هەڵدەکا شەماڵ
ج دیمەنێکە

قەشەنگ و جوان
بزەی روخساری گەش و شێخانەی

***

ئەگەر هەر یەك لە ئێمە شتانێك لە ناو ئەم هۆنراوەیەدا جیاوازتر دابڕێژینەوە وەك ئەوەی (لە بری: لای هەندێكا، بڵێین: لای هەندێك)، (لەبری: سەوزە خەونان پێ دەبینێ، بڵێین: سەوزە خەونی پێدەبینێ)، یان لە بری: (خەندەی نەزاكەت
بۆ دەم رازی
دیداری دڵان
شادی بەخشی تۆ
لە نێو دیدگایی
حاڵی پەشێوان)
بڵێین: (خەندەی رازاوەت
شادی بەخشە بۆ
دیداری دڵان
لە نێو هەتوانی
حاڵی پەشێوان)
یان لە بری (هاوڕازی دەمی وەسڵ غوربەت بوو، بڵێین: هاوڕازی دەمی وەسڵی غوربەت بوو).. ئەوا هیچ كام لەم وردە دەسكارییانەی لە تاسوقە و تامەزرۆیی خوێنەران بۆ جوانی و سەرنجڕاكێشی زاراوەی (دەلال هەی دەلال) كەم ناكات و هەموویان لە بەردەم جوانی و پاكی ئەم وشەیەدا بە چۆكدا دێن و ڕۆحی پەژموورده‌و ناوازەی ئەم شاعیرە دڵبریندارەی تێدا دەخوێننەوە.

حەمەزیاد جارانێك وەك سیمبوڵێكی نزیك لە دنیای رۆشنبیرانی شار و تۆمارگەی گۆڕانكاریەكانی ناوی دەهێنرێت، بەڵام ئەو هەر وەكو كێوێكی سەخت ماوەتەوەو بزەی سەر زاریشی ئاوا نابێت بۆ كۆڵان و شەقام و مزگەوت و چایخانە و بێنەواكانی شار، ئەو زۆر دۆست و برادەری نووسەری هەیە، هیچیشیان دوو دڵ نین لە سادەیی و شیعردۆستی و ناوازەیی كەسایەتی كاك حەمە زیاد.
ئەمەشە وا لە من دەكات لە كۆتاییدا ئەم چەند دێڕەی بۆ بنووسم:

ئەی عاشقە ناكامەكە!
كاتێك هێور
بەسەر كاشییە بێدەنگەكان
هەنگاوت نا
رووەو تەعجیل،
كاسكێتەكەت
لە یاد نەكەی
بۆسەر كۆلی
سەلاح سەیدێك.
لەوێ بڵێ:
ئەگەر چی خامە نەیتوانی
شیعرێک
شایستە بە یادت
لە ناخما بهێنێتەوە،
با وەك ئاڵا
كاسكێتەكەم

لە سەر کێلت
بشنێتەوە
***